

Szerkesztői Iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetők és hirdetőik
bérmintesen küldendők.
Kéziratok nem adtnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben hához hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 3 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 50 kr.
Nyilttér sora 15 kr.

Fogadják a szives felül.
ében hálás köszönetünket.
ndor theol. elnök.
rinicz, pénztáros,

Nagyenyed.

relatív méd- veség %	Csapa- dek összege m m	Megjegyzés
91	19.4	borult csendes
86	10.3	borus
86	1.1	dér. szelés
93	3.7	borult csendes
97	4.6	borus
89	3.3	szelés
76	3	csendes
88	45.4	" "
10	+31.6	borusabb
82	0.1	borus csendes
89	"	derős
76	"	"
82	"	"
89	1.4	willám éjtel
82	4.7	ziv. d. n. % 5.
84	7	borus csendes
82	13.2	" "
6	-32.2	derültebb
4	"	derős csendes
6	"	borus
8	"	"
2	0.5	willám este
1	1.1	derős csendes
9	"	"
3	"	"
3	1.6	" "
1	-11.6	derültebb

Közli dr. F. D.

Az új törvényjavaslat a közutakról és városokról.

Fontos ügygel foglalkozik most a képviselőház. Baross miniszter, az erélyes, hazafias és szerencsés kezű, — többrendbeli előkészítő tárgyalás után beadta törvényjavaslatát, mely majdnem új alapra fekteti a közmunka ügyet s lehetővé kívánja tenni a közlekedést minden, csak némileg fontos utvonalon is, szigorú állami ellenőrzés alatt, hogy ezáltal a vasuti vonalokon s a hajózható folyamokon való közlekedés fejlődése is egyaránt ama fokra emelhesék, melyet Magyarország közgazdasági helyzete megkíván.

Százados rendszer éri végét az új közmunka törvényvel.

Eddig csak azok hordozták a terhet, kiknek jármás marhájak volt; — a kinek nem volt marhája, ha ezekre menő jövedelemmel rendelkezett is, csak tenyeres napszámot volt köteles tenni, vagy azt megváltani, — Ezentul másképpen lesz, t. i. az egyenes adó arányában fog mindenki járulni ehhez is, mint egyéb közterhekhez, úgy azonban, hogy ha valakinek nagyon csekély az adója, — annak is legalább 1 frt 50 krt kell fizetni, részben pedig e helyett megfelelő kézi munkát tenni. Ez tehát szegényebb néposztályra nézve könnyítés, mert pl. a mi vármegyénkben a 6 kézi napszám megváltási ára 1 frt 80 krt tesz.

Új teher fog háromolni tehát pl. a töképenzesekre, testületre, a városi lakosokra, kereskedőkre, iparosokra, kik eddig legfeljebb a kézi napszám tétellel, illetőleg annak váltáság összegével voltak terhelve. A vármegyéknek lesz első sorban azután kötelessége gondoskodni arról, hogy kiki áldozatának megfelelő módon részesülhessen a jó közlekedés előnyeiben, mi szigoruan keresztül vitt, jól kombinált tervezett mellett néhány év alatt lehetséges is lesz, igen természetesen részben az állam segítségével, mert pl. az abrudbányai utvonalat, mely természeti akadályainál fogva vármegyénk közmunkaerőjét felülmuló áldozatokat igényel, de a melynek fenn-tartása már csak a nagy bányavidék szempont-jából is igen fontos, állami segély nélkül kiépíteni és biztosítani nem lehet.

A törvényjavaslat az egyenes adó utáni átlag 10 % rovatul maximumot vesz fel utmunkák javára, de megengedi, hogy ott, a hol a szükséglet kevesebb, a 10 % rovatul megfelelően leszállíttassék. Ezen leszállítás bekövetkezik a kézi napszám 1 frt 50 kr minimális árának beszámítása folytán vármegyénkben is, úgy hogy 8 %-nál több rovatlra e czimen aligha lesz szükség, ami kétségtelenül aránylagos elosztás, ha tekintbe vesszük, miszerint eddig az utmunka kötelezettség által fizetett, váltáság és a természetben teljesített munka értéke az egyenes adónak 17 %-át tette.

A képviselőház alaposan tárgyalja a törvényjavaslatot s mi igen óhajtánók, hogy képviselőink, kiknek mindenike ismeri viszonyainkat, rajta legyenek, miszerint a lehető méltányosság szemelött tartásával, az eddiginél mindenestire jobb állapotok jöjjenek létre.

Alsófehérvármegye közgyűlése október 14 és 15-én.

15 én a közgyűlés másodnapján, a legkellemesebben üdvözölték egymást mindazok, kik a megelőző napon a zöld és a fehér asztalnál barátságosan megszurkálták egymást. Am a hallgató publikum erősen lefogyott, nem is sejtve, hogy mily dolgokat fog felszínre vetni a mai nap, Szép csendesen kezdődött a dolog s Abrudbánya haszonbérletei, Gyulafehérvár nyugdíjszabályzata, Nagy-Enyed soha elnem maradó vsárlásai mind nyugadalmasan keresztül mentek. Hanem Vizakánál már vita volt Derék egy város ez. 1849 be október 15-ik napján, az ugynevezett Geréb háznál nyugalmazott őrnagy s egyszers-

mind helyettes kirábiró méltóságos Vagner János ur elnöklete alatt tartott ülésen" a helybeli görög nem egyesült egyház 3 lelkésze egy kérelem levelet az iránt nyújtottak vala be, miként nékik is a mostani egyformaság, egyenlőség tekintetéből a más vallásnak mintájára szakaszatnék ugynevezett canouica partio s minhogy ennek elintézését a generalis ur önmagára (t. i. az elnökre) bizta, erre nézve felhatalmazta, kéri a megteendő megtevélet. S mert az egyformaság, eme klasszikus korszakában, az aradi nap után 9 napra Wolgemuth generalis ur így kívánta, — mindjárt 45 köbölre való földet adott a vizaknai gyűlés. Mennyi baj lett ebből! A vasutat is éppen ennek a földnek vitték neki s hogy az eklézsia ne szenvedjen kárt, évi pénzfizetést határoztak váltáságul 1871-ben. Egyszer a városnak a jut eszébe: minek fizessen ő? Van állami iskola, menjenek oda a gyerekek és hogy a gör. keleti papok se panaszkodjanak, inkább a r. katolikus és ev. ref. papoknak sem fizet. A miniszter erre azt felelte: tessék birói uton érvényteleníteni a kötelezettséget, addig pedig csak fizetni kell, a honnan lehet. De ha nincs miből? — Lett ám diskursus ebből a kérdésből, mert Berzenecy tudni akarta; kik, hogyan, mikép s miféle engedelemmel határoztak! Végül bizony szegény Vizaknát fizetésre megperelésre utasították, de egyszermind a Berzenecy által felvett status titkok felderítésével az alispán lett megbizva. Magyarigen is kezd nevezetes lenni jó borán kívül kitűnő zsunalistáiról, kik oly alaposan panasznak, hogy a vizgálat alkalmával tiszteltele méltó kompaniájuk egyes tagjaira nem éppen épületes dolgok jönnek tudomásra. Es így teljez lehet örömtük hogy ha községtükből panasz jön a vármegye elé, felében igazat adnak azon a czimen „forma dat esse rei", — felében meg nem kapnak igazat. Így történt most is. Következtek a kisebb községek dolgai, szután számadások, költségvetések és tártörvényhatóságok átiratai. Ezek közül Zemplén és Hajdúvármegyék a megyei javadalmaszás felomelését kérték a törvényhozástól, miután némely szolgabiróságnál a személyzet elégtelen az irodai általány kerés, az állandó választmány hasonló feliratot hozott ajánlatba. Berzenecy barátunk azt kérdezte: honnét fizessen az ország? s javasolta, hogy csak akkor írjunk fel, ha a tisztújításkor nem lesz elég vállalkozó az egyes állomásokra. Azt hitte ugyanis, hogy fizetés felemelést kívánnak a tisztviselők, a mi ugyan privát kívánságnak nem is épen rossz, de még jobb volna, ha az alispán most is egy pár sárga csizmáért szolgálhatna. Egy kis vitéz, tornajáték után Pista barátunk letette a lantot mindaddig, a míg Pávay V. Elek azon indítványára nem került sor, miszerint vármegyénk ne hagyja szó nélkül a Bethlenfőnoda th. ügyét, tekintettel annak közalapítványi jellegére. Az alispán, b. Kemény Géza, Berzenecy, dr. Kovács Ödön s a főjegyző szoláltak fel részben állítván, részben tagadván, hogy a választásfelekezeteknek souverán joguk lenne, bizonyos ezállal és feltétellel tett alapítványok felett határozni, valamint felhozatot az is, hogy miután minesen törvények által szabálvozza a királyi legfőbb felügyeleti jognak gyakorlása az alapítványok felett" ennél fogva az egyes vállásfelekezetek, testületek és községek javára tett s részletesen meghatározott alapítványok kezelésének ellenőrzési módja nincs alaposan körülírva, — jó leuee felhívni erre a törvényhozás figyelmét. — Végül az ügy figyelemben tartásával s ehaz előfordulható esetben javaslat tételre egy bizottság kildetett ki. — Reméljük, hogy a körülmények csendesen fogják hagyni a bizottságot s legfeljebb azt lesz alkalma konstátálni, hogy a Bethlen kollegium esendben és békében ugy fejlődjék, amint dícső-séges alapítója ohajtá és rendelé.

Ezzel a gyűlés befejezte tárgyalásait és zajosan éltetve kitűnően tapintatos főispánját, szétoszlott.

A balázsfalvi Emke iskola megnyitása.

Folyó hó 20-án az Emke szép tanuságát adható békés kulturális munkásságának a megfelelő iskolát nélkülöz Balázsfalván szép, jól felszerelt iskolát nyitva meg ünnepélyesen. Ez alkalomra Kolozsvárról Szabó Sámuel tanár, mint az iskolai gondnokság elnöke, Merza Lajos főpénztáros, — az Alsófehérvármegyei Emke választmány nevében Csató János alispán alelnök, Török Bertalan, ifj. Gáspár János, — a nagyenyedi kör részéről: Kovács Gyula elnök, Sebestyén Sándor, Benedek Gábor, Grün A. Samu, — Gyulafehérvárról Iseckutz János ügyvéd, nagyküüllömegeyből Horváth László kir. tanfelügyelő, továbbá b. Splényi Árpád, Gyöngyösi, — a vidékről Cserecsenyés Ödön ev. ref. és Gál Miklós rom. kath. lelkészek jelentek meg. Es ott volt Alsófehérvármegye nagyerdemi kir. tanfelügyelője: id. Gáspár János. — a m. kir. államvasutak üzletvezetősege nevében pedig Ejszaki Károly, kinek író neve méltó tisztelet tárgya. Az érkező vendégeket Simonffy Alajos főszolgabiró üdvözölte az indóháznál, mire Csató J. alispán válaszolt, köszönve a szives fogadást. Az új iskola szép épületében ott várt Balázsfalva derék magyarsága, kik hazafias kötelességeiknek oly módon tudnak eleget tenni s e mellett a románssággal szemben oly elismerésre méltón törekednek a jó egyetértésre, hogy kalapot emelhetünk előttük. Törnyes Lajos körjegyző, e magyarság egyik leglelkesebb munkása, kinek az iskola ügye sokat köszönhet, fogadta itt az érkezőket s egyszersmind gazdag reggelire hívott meg, melynél kedves neje és Dániel Istvánné szeretetre méltó hölgyek társaságában vitték a házi asesszony betöltött szerepét.

Az ünnepély maga 11 óra után vette kezdetét. Miután Enyed i Lajos kir. bíró, az EMKE balázsfalvi körének buzó alelnöke üdvözölte a közönséget, kiknek sorában szép hölgykoszorú foglalt helyet. — Szabó Sámuel tanár, gondnoksági elnök következő beszédet mondá:

Valahányszor összegyűltök ketten-hárman az én nevemben: én is veletek leszek! mondá a keresztény vallás alapítója.

Es én hiszem, hogy ez órában köztünk is jelen van s isten megáldja a munkát, melyhez kezdtünk!

Kettős ünnepre gyűltünk t. közönség! Egyik e s a ládi, másik nemzeti ünnep.

— Hallom az aggodó várakozás hangjait, mely hetek óta, naponként újra ébredt, e város és vidék lakóinak ajkain, megnyílnak-e már e termék ajtai gyermekeink befogadására?

Es hallom a gyermekek ártatlan eszevegését, kik rendre hordják haza az új híreket: elkészült az iskola, megérkeztek a padok, eljött a tanító, itt van a tanítóné is! Jönek a vendégek! s kiderül a szülők follogos homloka.

Mint a méhkas: méhe nélkül,
Mint a mező: virág nélkül,
Mint az erdő: madár nélkül;
Olyan a ház gyermek nélkül.

Sok aggodalom, de egyszersmind folyton megújuló remények és öröm forrásai ők. — Az örökké ifjú kedély, mely a gyermek szavaiban, tetteiben, bánatában, örömben nyilatkozik: átszáll észrevétlenül környezetet is. Gyermekük jelenlétében jobbaknak érzik magokat e szülők; törekednek áttütni fogékony lelkeikbe, azt e méhkas bennök legjobb. Lassanként középpontjává válnak hősienyeink a kis házkörnek, melyben születtek és élnek.

Méltán hiszem és vallom tehát, hogy e hely, hol sokak gyermekei, közös családként fognak egyetülni, feltékenyen őrzött személfénye leund a szülőknek. Méltán hirdetem, hogy e nap, a mi család i ünnepünk!

De egyszersmind nemzeti ünnep is ez t. közönség! Azt az egész nemzetet értem, mely Szent István koronájának árnyékában, apostoli királyunkj kormánya alatt, a Kárpátok lejtőin s a négy folyam árjaitól üldözött téreken lakik: nyelv és felekezeti különbség nélkül.

A magyar faj ezer év óta lakja e földet; államot alapított itt, nevérol nevezte el s szive vérével védte meg, egyedül állván ellenségei között.

„Mint népek oceánján, hullámtól vert sziget!”

Azért tartja ma is a hazaszerző nép, oly szilárdul kezében a kormányt, mert érzi, hogy ő félti legjobban azt a hajót, mely mindnyájunk összet kincseit hordozza.

S a mit vérrrel szerzett és védett nem tartotta magának: megosztotta azt a szabadságot hiven, a hasa

TÖRÖK BERTALAN.
JÁNOS.

LAPOK
képes hetilap.
közönséghez!
mar az ország
magyar közönség

az által ért el,
van szerkesztve,
an a kezébe lehet
nagyanyák is
os olvasmányokat
ezimű mellék-
lemi titkára, a
nyha, házi orvos,
esülhetetlen köz-
Családi Lapok"
köszönik lelkét.
legjobbat igyek-
del, azt legjobban
mint hazánk-
képes elérni.
köthető regény-
3-4 legjobb

Lapok" Höl-
ny" melléklettel
negyedévre 1
nyik napjától)
hivatala, Buda-

lapból mutat-
küld a kiadó-
legelőszerveiben

szolgálhatunk.
Lapok"
hivatala
uteza 20 sz.

minden fával, nem kívánna tőlük egyebet, mint hogy a közös baza földjét velünk egyformán szeressék, erejüket egyformán tiszteljék.

Tudhatják ezt legjobban, épen e városban, melynek határán a Kékűllő a „szabadság mezejét” mossa, hogy az a szabadság, a mit idegentől vártunk és nyertünk: mindig csak közös szolgálat volt; e földet igazán szabaddá: a nép tulajdonává, nemzetiégi különbség nélkül, mi: az államalkotó magyar nép tettük. Múltán várhatunk és érdemlünk mindnyájuktól testvéri bizalmat, elismerést, rokonszenvet!

— Mindnyájunk nemzeti ünnepének azért mondom t. közönség e napot, most e helyen új csarnokot nyitunk a műveltségnek. Itt a romlatlan gyermeki értelem megtanulja ismerni az igazat; a gyermeki szív megtanulja szeretni a szépet; jót. Mentől miveltebbekké tesszük pedig államunk polgárait: annál szeretőbb testvérei lesznek egymásnak, — mert felismerik, megbecsülik azt a mi egymásban jó s a szeretet elnézővé teszi őket egymás gyöngeségei iránt.

* * *
Ti ifjú tanítók! hozzátok fordulok. Előljárótok várom azokkal a szülők bizalommal tekintenek rátok! Ezt kell megérdemelnétek. Nekem ószülő pályatársatoknak, ki egész életét neveléssel töltte és ki el meri mondani magáról, hogy soha egy óráig sem unt reá a gyermekkor s most is épen úgy szereti őket mint pályája kezdetén; — elhihetitek, ha mondom, hogy a tanítói pályára szép hivatás, melyért érdemes az életet végig küzdeni. De csak úgy, ha vonalomból léptetek rá s ha kötelességeket teljesítitek. Bő jutalmatok lesz érte növendékeitek őszinte szeretete.

Egy példát halljatok tőlem:
— Tal' az atlanti oceán hullámain 100 évvel ezelőtt egy új világrésze született. Óriási léptekkel haladott előre, napjainkban már-már felül multa az ónműveltségű Európát s talán nemsokára ő lesz szerezvé az emberiségnek. Hatvan milliónyi nemzet alakult ott, a világ minden részéből beköltözött vegyes népekből, kik nem vágnak vissza elhagyott fajrokonok után s a közös háza hágyóságán együtt fáradnak, együtt örülnek.

Elbiggyétek: nem annyira a tudomány tette éjszak-Ámerikát oly nagygyá, mint fiainak józan esze, kitaró munkássága és szilárd akarat ereje.

Nagy tanúság fekszik benne ránk nézve. Ne csupán könyvbéli írott tudományt tanítsatok növendékeiteknek, hanem az élet számára műveljétek őket. Fejtsétek ki korán a gyermek figyelmét, és z r e v e v ő, i t é l ő t e h e t s é g é t, hogy gyorsan biztosan fel tudja ismerni az igazat és jót s kitudja választani a hamis és rossz közül. — Fejtsétek ki mindenkinek felett jellemét, hogy rendületlenül álljon és megálljon az élet harczaiban és kísértetei között.

A nemzet erejét: egyes tagjai jellem erejének összege teszi. Betöltöttétek hivatástokat, ha tanítványaitokban ezt növelitek.

A mint kötelességeket teljesítitek, úgy áld meg az Isten. Szerencsét kívánok új pályátokra!

* * *
G o n d n o k i k a r! gondjaitokra bizzuk és nektek adjuk ezt a nemzeti kincset. A ti buzgósgátoktól függ sok részben iskolánk magzása.

Balászfalva városai ki Erdély legnagyobb fejedelmétől, Bethlen Gábertől nyeréd városá emeltetésedet: fogadd többi messze fénylő tanítványaid mellé szívesen ezt a most gyűjtött kis mécses Órizd és ápdold hű szeretettel!

Alsófehérmegyei E m k e v á l a s z t m á n y! k i s z e k v á r o s o d b a n ó r z o d a n a g y f e j e d e l e m l e g n a g y o b b a l k o t a s t; a s o k r á t s z e n v e d e t t, a n n y i o k t a l a n é s e s z t e l e n t a m a d a s n á k k i t e t t B e t h l e n - k o l l e g i u m o t, — k i e z u j i n t é z e t l é t e j e t t é n e k e l s ő é s l e g b u z g o b b a p o s t o l a v a l á l: t á m o g a s d e z u t a n i s o l y k i t a r t á s s a l, m i n o v e l l é t r e j o v e t e l é t e l ő s e g i t e d.

Nagyságos T a n f e l ü g y e l ő l é g y t o l m á c s a k ö z s z e n t l u n k n e k a n a g y m é l t o s á g u v a l l a s é s k ö z o k t a t á s u g y i m i n i s t e r u r e l ő t t, k i h á l á r a k ö t e l e z ő s z i v e s s e g e, — e g y i k t a n í t ó f i z e t e s e n e k á t v á l l a l k a s a á l t a l, l e h e t ő v é t e t t e, h o g y a b a l á s z f a l v i u j i s k o l a, i l y k é t s z e r e z e t t e r ő v e l k e z d h e s s e p á l y a f u t á s á t.

Kézlekedésügyi miniszter ő nagyméltósága, ki elküldte hozzánk a kolozsvári vasuti fizletvezetőség főnökének személyében, képviselőjét, ezuttal is többszörös hála kötelezett minket. Igéretét bírjuk, hogy a vidéken szét-szórtan lakó iskola köteleseket díjmentesen fogja időnként ide és hazaszállítani.

* * *
Végre legyen szabad magunkról, a tulajdonosokról, az Enke központi választmányának nevében néhány szót szólanom. Mint a magyar társadalom hivatott képviselőinek: nekünk jutott azon fontos szerep, hogy kiegyenlített és elenyésztesstük azon félreértéseket, melyek nemzetünk különböző nyelvű fiai közt még sok helyt s itt köztünk s uralkodnak.

Eros hitem, hogy ezen félreértéseket lassanként ielfogja enyvesztetni az idő; el, — nem annyira a szavak,

mint a tények, — a mostanihoz hasonló alkotások befolyása által, — melyben a hazafi és keresztényi kötelességek oly szépen egyesülnek: (Máthé XVIII.)

1. Hozzámenének a tanítványok Jézushoz mondván: Kicsoda nagyobb a mennyeknek országában?

2. Hozzáhívá pedig egy gyermeket, állatá azt ő közikben.

3. Es mondta: Bizony mondom nektek, ha olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, semmiképpen nem mentek be a mennyeknek országába.

4. Valaki azért megalázta magát, mint ez a gyermek: az a ki legnagyobb, a mennyeknek országában.

5. Es valaki befogad egy ilyen gyermeket az én nevében: engemet fogad bé!

Többször szakítá meg éljenzés és beszédet, melynek meleg hangja mély hatást gyakorolt. Utána Gáspár János királyi tanfelügyelő lépett az emelvényre s feleskette Henze Imre tanítót és Pallos Veronka tanítónőt élénk figyelemmel kísért szavakkal figyelmeztetve őket tanítói pályájuk fontosságára. Török Bertalan a megyei választmány s a fiokörök nevében az EMKE központi választmányának nemes áldozatkészségéért s mindazoknak, kik ez intézet létrejöttét elősegítették, fáradohatlan buzgalmukért, hálás köszönetet mondott. Végül Enyedy Lajos alelnök fejezte be az ünnepélyt s különösen kiemelve névszerint is mindazokat, kik ez iskolára adakoztak a közönség megéljenzett. Ezután a 14 szobából álló épületet, — a téres, kuttal és melléképületekkel ellátott udvart s a szép nagy kertet vették szemügyre a vendégek, kik közül többen. Csató alispán vezetése alatt, tisztelegtek Vancea érsek ő nmlgánál, szíves foadatadásban részeseülve collentiájánál, ki áldozatkészségével bámulatos sokat tett Balászfalva emelésért a görkath egyház érdekében. Ezután a gondnokság gyűlést tartott s az előzetesen szükséges intézkedéseket megtette az iskola megnyitására. Délután 2 órakor fényes banquet volt a „Hotel National“-ban. A felköszöntők sorát Szabó S. kezdé meg ő felségére emelve poharát zajos éljenzés között. Utána Enyedi L. az EMKE-re s kiküldöttjeire Gáspár János gr. Csáky miniszterre Csató alispán gr. Bethlen Gáborra az EMKE erélyes és buzgó elnökére, — Kovács Gyula a balászfalvi hölgyekre, Török B. a tanítókra, kiktől annyit vár egyesületünk a tanítás terén köszöntöttek. Keszöntöket mondtak Sebestyén S. Grün A. Samu, ki szép összeget gyűjtött az iskola költségeire, Gyöngyösi, — Ágoston és Cseresznyés lelkészek, sőt kivánalra és zajos éljenzésre Dániel Istvánné is, ki a legjobb példát mutatja arra nézve, hogy mily hatással tudnak lenni hölgyeink társadalmuk szellemére.

Gróf Bethlen Gábor elnököt a társaság táviratilag üdvözlötte. Sztéryni Brassból és Szilveszter D. Vizaknáról üdvözlöttek az ünnepelőket.

A vendégek egy része este a gyorsvonattal haza utazott, a többiek pedig a balászfalvi közönséggel együtt a gyulafehérszi cigányok zenéje mellett oly magyaros vidám bált rögtönözött a kitűnően sikerült ünnepély öröme, a mint a közelebbi évtizedekben aligha volt Balászfalván.

Általában elmondhatjuk, hogy itt mindenki megtette kötelességét, jó kedvvel s abban a reményben, hogy a hazafias, magyar szellemű kulturának szolgáló intézmény teljesen meg fog felelni a köztársaságának.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt uram! A theologiai akadémia kérdésének zajlása alatt az érdeklődők közül sokan hallottak itt-amott emlegettetni egy tőlem írott levelet, mely ugyan magán jellegű s a theologiai akadémia kérdését egyetlen szóval sem érinti, de mivel érdekessé tételére sokan, ismert és tekintélyes férfiak, Enyeden és Kolozsvárt, igen sokképen közre működtek: nem tehetem, hogy levelem felől azt, a mi lényeges, a nyilvánosság előtt is röviden ne jelezsem.

Múlt gr. Bethlen Géza urnak, főgondnokomnak, egy, f. é. január 16-diki keleti levelében kifejezett kívánata folytán, hogy számára kimutatást készítsék azon kiadásokról, „melyek feltétlenül szükségesek volnának a nagyenyedi gimnáziumnak mint gimnázium-má leendő átalakítására”: január 20 án kelt válaszom keretében, elkészítettem egy részletes kimutatást, melynek summjá az, hogy a „mintaszerű reform. főgimnázium-má” fejlesztésére a mostani tényleges költségeknél legalább is évi 6196 frttal többre volna szükség; siettem azonban hangsúlyozva hozzá tenni, hogy „a kollegium adott viszonyai között, a mintaszerűsége igénye nélkül” már most „meg lehetne s lehetett volna eddig is kezdeni”, a gimnázium némileg (kivált az együttlétés szempontjából) elmaradott állapotának javítását, ha bizonyos bel igazgatási és rendtartási nehézségek („vis inertiae”) nincsenek s a gimnáziumi tanárkar önállóbban kezdeményezhet.

Meg kell itt jegyeznem, hogy épen e nehézségek elhárítására részemről már 1888. május 10 én meg tettem volt a kollegiumi előljáróság előtt indítványomat, s annyival szükségesebbnek tartám főgondnokom figyelmét e kérdésre, a fölmerült alkalmából is. irányozni. Magát az említett nehézséget eléggé bizonyítja az, hogy indítványom ott, a hová utasított, még mind nem került napirendre.

Áll-e főgondnokomhoz intézett válaszom kapcsolatban a theologiai akadémia kérdésével? Annyiban talán igen, hogy akár állít föl magának az erdélyi ref. egyházkerület theologiai akademiát Kolozsvárt (s mi, meggyőződésem szerint, nem csak joga, hanem az egész egyetemes reform. egyházzal közös, magas rendű érdeke is), akár, ha arra anyagi ereje még nincs, egyelőre az enyedi theol. akademiát átvállalva, ezt a zsinati „Köznevelési és közoktatási szervezet” 137. §-ának alkalmazásával, irásban kötendő egység alapján segélyezi vagy segélyeztetni: mindenesetre az enyedi gimnáziumnak szükségképen biztosítandó anyagi érdekei vannak, és vannak önálló céljainak megfelelő rendtartási érdekei, melyek (a budapesti, teljesen külön álló ref. főgimnáziumot és theol. akademiát nem tekintve) a theol. akademiával és tanító képzővel kapcsolatos többi reform. gimnáziumok közül tudásom és ítéletem szerint, még eddig leginkább Debreczenben vannak kellően biztosítva. E tárgyról nézeteimet, kollégialis körben, sokszor felmerítettem. Ragaszkodom hozzájuk, és bármily lassan és fokozatosan való megvalósulásukat a körülményektől remélem.

E felvilágosítással egyszersmind érintem a theol. akadémia kérdésében elfoglalt pártion kívüli álláspontomat is, mely épen azért, mert pártion kívüli, aligha érdeklit tüzesebben az olvasót.

Magamnak elég kellemetlenséget szerzett; a pártok malomkövei közé rázott; míg akarmelyik exclusiv törekvésű párthoz csatlakozva, kikerülhettem volna azt is, hogy főgondnokomhoz intézett válaszomnak belügyeinkre vonatkozó általános reflexioja miatt alaptalan gyanúsításoknak, hirteléseknél legyek kitéve. Megnyugtató mégis az hogy az egyházkerületi közgyűlésnek a theol. akadémia kérdésében tényleg hozott határozata kitételest nyújt arra hogy épen ama, jelenleg pártion kívüli, álláspont fog valamikor gyakorlatilag napirendre kerülni.

Fogadja, tek. szerkesztő ur, tiszteletem nyilváni, tását.

Nagyenyeden, 1889. október 18.

Váró Ferencz,
Bethlen-koll. gimn. tanár.

— Eljegyzés: Kirshner Jakab ur Kolozsvárról eljegyezte e hó 21-én Balászfalván Mendl Hermin kisassnyt Özv. Mendl Simonné leányát.

— Másodvirágzás. Október végét járjuk, a szüretnek vigan folynak, várjuk a telet is, és ime M. Szt. Királyt a a Pogány féle új gyümölcsösben három alnafa a legszebb virággal rakottan ékeskedik. Bizony a hosszú ősz, melynek jeléül tekintik, e késői virágzást, sok gazdának válik előnyére, különösen most, midőn a czukorrépával is fel gyúlt a szállítás nehéz munkája.

— A szüret jó minőségű bár aránylag kevés mustot ad. 15, 16, sőt 17 fokot mutat a Wagner féle mustmérő a közönséges hazai fajok mustjában, mi már évek óta nem volt. Kár, hogy a 10 havi esőzés rendkívül sok szőlőt rothasztott el.

— Kinevezés. Baró Bánffy Kázmért végzett jogászt báró Bánffy Dezső Szolnok Doboka vármegyei főispán fiát — főispán ő mlga a nagyenyedi j. főszolgabíró mellé közigazgatási gyakoronkká nevezte ki. Gratulálunk az ifjú bárónak, hogy a gyakorlati közigazgatást vármegyénkben kezdi meg. Ugyanez alkalommal Nagy Lipót közig. gyakoronok az alveizi főszolgabíróhoz helyeztetett át.

— Keresd az asszonyt. Jankucz Juon hűségesen kapargatta és erylengette az a brudbányai utat, a mig egy-szer rossz utra tévedett. Valea Dopuluj határán, Zalathna mellett, van ugyanis két malom. Az egyikben egy öreg veterán „status hornist” világot látott sok nyelvet beszélő ember volt a molnár, kit a csaták és hadgyakorlatok zajos dicsősége után már csak a malom egyhangu zakatolása nó meg a fiatal felesége érdekelt. Nagy pápaszemet hordott s talán e miatt nem is vette észre, hogy bizony felesége ifju legényre kacsiint, — ami, mint tudjuk, már régi történet historiája. Bár hullott volna el az öreg inkább véres harc mezéjén, mert az asszony és szeretője reá vették Jankucz utkaparót és október első napjaiban lepálinkáztatva összevesztették a vén molnárral s iűő segítségadásá mellett megfojtották az öreget. A halottnak feltűnt a szederjes foltokkal borított hulla kinézése s bement Zalathnára orvosi véleményt kérni, de miután értesült, hogy bizony ilyen csunya kinézésű lehet az árnyékvilágból kiköltözött ember porhüvelyé. — hát kiadta a „láttelelet” s az öreget szépen megsiratta sirba tették. Nyolcz napig fektűt már, midőn fű, haraszt és hulló levél suttogása hirt adott a dologról. Ez is hallotta, az is tudta, hogy rimánkodott gyilkosai előtt a szegény molnár s ime a csendőrség sem volt rest, vallatóra fogta az asszonyt, utána kedvesét s az utkaparót svégűl a gonosz társaságot összekötött kezekkel bucsuztatta el a malomtól, mely az édes boldogságnak s egy rémes szörnyettnek tanyája volt.

— Ö a közös had
hajljon és el
hajtvá a ka
a peesétny
rövidsége a
„K. u. k.”

— A határozta e
kelendősége
J. G. udva
kedvelőjét
40 év óta
magnagyob
által is kö
magas ára
telenek vol
kal készíte
ugyan, de
szájviz is
fogakat álla
minden haj
Anatharin
és 1 ft 40
Varró F. g
kedőnél.

A F nagyobb e
apok közt
postán, ar
a keresked
tól nyert e
megjeleni
ársadalmi
szamat szá
Magyarors
Pesti Hirl
nincs, hon
Rövid nap
Bécs és B
lapok legu
előszóval
egyorsab
képezni. G
lesz ez va
a Pesti Hír
mutatvány
küldenek U
kr, egy b
lélekkel u

Ritk egymástól
szomszéd
tudósítást
másik sol
nagyon t
határozot
valaki ké
vagis ho
feleletet
kellene fe
a melybe
akarjuk,
édes mus
illetőleg
rendesen

Csa must re
melyeket
sok kelle
vesszük ő
sok évig
nehezen

A j erjedés u
gondosko
hőmérsék
erjed ret
a midőn
lennie s
hőmérsék
éghajlati
tartozik
öntik a
szőlő m
lete van.

Le kezdenő
átmelega

— **Ö császári és apostoli felsége** elrendelte, hogy a közös hadsereg ezután „császári és királyi” jelzést használjon és eképpen czimeztessék. Oly pontosan végre van hajtva a katonai hatóságok által ez intézkedés, hogy még a peesétnyomatokon is, melyeket még kicserélni az idő rövidsége alatt nem lehetett, tintával láttuk oda jegyezve „K. u. k.”

— **Az Anatherin szárvíz feltalálója** oly lépésre határozta el magát, mely szárvízének eddigi rendkívüli kelendőségét a jövőben meg fogja tiszszerezni. A dr. Popp J. G. udvari fogorvos híres Anatherin szárvízének számos kedvelőjét bizonyára érdekelné fogja, hogy a feltaláló e 40 év óta elismert szárvíz palackjait most tetemesen megnagyobbította azért, hogy e kitűnő szer végre azok által is könnyen megszerezhető legyen, a kik eddig magas ára miatt nem használhatták állandóan és kénytelenek voltak az olcsóság kedvéért más ártalmas savakkal készített szárvízet használni, mely a szájat fertőtleníti ugyan, de a fogakat idővel tönkre teszi. Az Anatherin szárvíz is antiszeptikus hatású, de savak nélkül és a fogakat állandó használat mellett a legmagasabb körig minden bajtól megóvja és a szájat egészségesé teszi. Az Anatherin szárvíz ára a palackokhoz képest 50 kr., 1 frt és 1 ftt 40 kr. Kapható: Nagyenyeden: Kovács J. és Varró F. gyógyszerészeknél és Czirner J. József kereskedőnél.

IRODALOM.

A Pesti Hírlap mely ma kétségbevonhatlanul leg nagyobb elterjedésnek örvend a magyar nyelven megjelenő apok közt (hogy legnagyobb mennyiségben megy szét a postán, arról hivatalos számadatokból lehet meggyőződni a kereskedelmi miniszteriumban), eddig is saját tudósítók tól nyert eredeti értesítések egész tömegével szokott ugyan megjelenni napról napra. mégis most — a politikai és ársadalmi élet új felpozícióival — jónak látta tudósítóinak számát szaporítani. Alig van ma már jelentékenyebb város Magyarországon, hol saját külön tudósítója nem volna a Pesti Hírlapnak; oly európai főváros pedig egyáltalán nincs, honnét eredeti távirati tudósításokat nem kapna Rövid napok múlva pedig telefon-összeköttetés létesítvén Bécs és Budapest között, a Pesti Hírlap a legelső bécsi lapok legutolsó, azaz legkésőbbi híreit is három perc alatt előszóval fogja megkapni, s így hír-és távirati rovata a egy gyorsabb eredeti értesítések leggazdagabb tárházát fogja képezni. Gyors is jól értesültség minden veresenyen kívül lesz ez valóban! Mindenki meggyőződést szerezhet róla, ha a Pesti Hírlap kiadóhivatalától Budapest, Nádor-utca 7. sz.) mutatóványzatot kér, melyet egy hétig ingyen és bérmentv küldenek. Ugyanot lehet előfizetni is, negyedévre 3 ftt 50 kr., egy hóra 1 ftt 20 kr. beküldése mellett; a mit jó lélekkel magunk részéről is ajánlhatunk mindenkinek,

KÖZGAZDASÁG.

A must erjedése.

Ritkán különböznek a szüreti tudósítások annyira egymástól mint az idén, a midőn két majdnem közvetlen szomszédságban levő vidékről merőben ellenkező szüreti tudósítást kaptunk. Az egyik szerint kevés és rossz, a másik sok és igen jó bor termelt. Ily viszonyok közt nagyon természetes, hogy az egész ország szüretéről határozott általános fogalmat nem igen alkothattunk s ha valaki kérdezné, hogy mi történjék ez évben a musttal, vagyis hogy az idei mustot hogyan kezeljék, általános feleletet épen nem adhatnánk, hanem esetről esetre kellene felelni más-más utasítással. Abban a mustban, a melyben kevés ezukor van, ezt pótolni kell, ha nem akarjuk, hogy könnyű, épen nem tartós borra váljék, az édes mustot természetesen nem kell ezukrozni, ezeket illetőleg a vinczellérnek főképp arról kell gondoskodni, hogy rendszeren erjedjenek, illetőleg forrjanak.

Csak hogy az a baj, hogy épen a legjobb az édes must rendszeren erjedésének vannak bizonyos akadályai, melyeket könnyen hátríthatunk ugyan el, de éppen ugy sok kellemetlenséget is okozhatnak, ha figyelembe nem vesszük őket, mert tudjuk, hogy a ki nem fort borok sok évig utóerjednek, könnyen megnyulósodnak s csak nehezen lesznek palackkéretek.

A jó mustban rendszeren meg vannak a rendszeren erjedés minden feltételei s a vinczellérnek csak arról kell gondoskodni, hogy az egyedüli külső feltétel, a megfelelő hőmérséklet ne hiányozzék. A must 16—25 R. fok közt erjed rendszeren, a mit ugy kell érteni, hogy a mustnak, a midőn erjedésnek indult, legalább 16 R. fokban kell lennie s hogy a forrás alatt fejlődő melegség a saját hőmérsékletét legalább 50 R. fokra fokozhassa. A mi éghajlati viszonyaink közt azonban a ritkább esetek közé tartozik az, hogy a mustot mindjárt ilyen hőmérséklettel öntik a hordókba, mert a hűvös reggeleken azüretelt szőlő mustjának sokszor igen alacsony hőmérséklete van.

Legjobb volna tehát, ha derült napokon csak délfelé kezdenék meg a szüretelést, mert addig a szőlő jól átmelegszik s melegebb mustot ad.

Mennyire hasznos és előnyös az, ha must meleg helyiségben erjedhet, azt nem szükséges bizonyítani, mert mindenki tudja, a ki mustot kezel s erjesztett.

A meleg, fűtött helyiségben erjedő mustból sokszor már egészen tiszta bort fejthetünk le, midőn a hideg helyiségben erjedő még egészen sűrű és zavaros. De a körülmények helyes felhasználásával megközelítőleg azok az is biztosíthatják maguknak a meleg helyiségben való erjedés előnyeit, a kiknek ilyen helyiségeik nincsenek.

A kinek olyan pinceje van, melynek hőmérséklete a must erjedése idején legalább 10 R. fokú s azon kívül akkora hordókkal rendelkezik, hogy legalább 20—50 hl. mustot tölthet egybe-egybe; töltsse meg őket musttal s hagyja ezt magára.

A nagy mennyiségű must lassankint átmelegszik s erős erjedésnek indul, a mely szakadatlanul mindaddig tart, míg az összes ezukor át nem változik benne. A mustban levő erjesztő gombák ugyanis olyan hőmérsékletben is szaporodnak, a melyben a must csak igen gyengén erjed, de erősebb és igen erős erjedésnek csak a 16-ik R. foknál s azon felül indul a must, mert a nagy hordóban a melegség, melyet az erjedés fejleszt, együtt marad.

A mesterséges melegítésen kívül még más két mód is van a must gyorsabb erjesztésére.

Az egyik abból áll, hogy a még nem erjedő mustba olyan mustból öntünk egy bizonyos csekély mennyiséget mely már igen erősen erjed, ezzel számtalan erjesztő sejt jut a még nem erjedő mustba, mire csakhamar ez is erős erjedésnek indul.

A másik módot kivált a nagyon hideg must gyorsabb erjesztésére használhatjuk s abból áll, hogy a mustból egy hektolitert legfeljebb 50 R. fokra felmelegítünk s ezt a hideg must közé öntjük.

A mustot közönséges, belül önozott vasfűtőben is felmelegíthetjük.

Ha ez az 1 hl. must eredetileg 10 R. fokot mutat, akkor a felmelegítés következtében literenkint 40 R. melegségi fokot vett fel, melegsége tehát összesen 4000 fokkal gyarapodott; ezzel a musttal 4000 liter 10 R. fokú mustot 11 R. fokra melegíthetünk, vagy 2000 litert 12 R. fokra vagy 1000 litert 14 R. fokra. Ha a 14 R. fokra felmelegített must közé még erősen erjedő mustot is öntünk, akkor néhány óra alatt igen erős forrásnak indul s megszakítás nélkül forr. A melegen erjedt must gyorsan derül s az ászokpinczében könnyen kezelhető bort, melyek gyorsan kellemes zamatot is fejlesztenek.

Gazdasági vegyesek.

Hogyan mívelhetünk ellentálló zöldségféléket.

Igen egyszerűen, ha a következő módon járunk el. A kiürült hideg ágyak egyikét ősszel jó mélyen ássuk fel, de előbb trágyázzuk meg. Mielőtt havazni kezd, deszkákkal takarjuk be, de úgy, hogy a fagy mindkét oldalán benyomulhasson, a mikor pedig olvad, akkor a takarót vegyük le rólu s az egész ágyat kapáljuk meg, hogy ezután jövő fagy még mélyebben hathasson s a földben levő róvarokot és gommagvakat megölje.

Februárban, midőn az első verőfényes napok következnek, rakjunk ablakokat az ágyakra, éjjelre gyékényekkel és deszkákkal takarjuk be, melyeket csak verőfényes meleg napokon vegyük le rólu, hogy a föld egészen felengedhessen.

Midőn már felengedett, akkor vasgerebélyvel gerebélyezzük meg s vessük bele az előzetesen esirázott magot, melyet finom, homokos földdel egészen vékonyan betakarván, deszkával kissé lenyomkodunk, jól megöntözünk s az egész ágyat 1—2 cm. vastagon jó száraz, szitált tőzeg vagy lápfölddel betakarjuk, mely takaró a csirázó magot ugy a nagy hidegtől, mint az erős nap-sütéstől megóvja. A mag lassan és egyszerre elkezd hajtani, minek következtében igen sok gyökér fejlődik.

A mint a sziklevek megjelennek, a földet mind inkább öntözzük meg, csendes, meleg napokon az ágyakat szellőztessük is, később pedig fagymentes csendes éjjeleken is mindinkább szellőztethetjük ezeket a veteményes ágyakat, de esténként az ágy ama oldalán, a melyen a levegőt kapja, deszkát helyezünk el, hogy az esetleg bekövetkező fagyot feltartóztassa. Azok a növények, melyeket aztán a szükséghez képest szabad földbe, délről nyugat felé vont barázdákba ültetjük s hig trágyával beiszapoljuk, rendkívül gyorsan nőnek, mert a veteményes ágy takarója alatt igen sok gyökert eresztettek.

Az a takaró a gyomtól is megóvta, mert az ilyen földeken semmiféle gyom nincs s a növények meg nem üszögösödnek alatta. Ily módon káposztát, kelt, karfiolt szóval minden káposztaféléit, továbbá hagymát, salátát és czékliát nevelhetünk s csupa izes ellentálló, egészséges példányokat kapunk. Az ágy köré trágyát kell rakni.

* **A káposzta és kel beföldelése.** A káposztafélék különféle módon szokták télel elrakni; elrakhatjuk a szabadban, zárt helyiségekben, a gyökereiket beföldelhetjük, de fel is aggaszthatjuk. A ki szabadban akarja teletelni, az lehetőleg inkább árnyas, mint napos és inkább száraz, mint nedves helyet válasszon erre a czélra. Napos hely azért nem alkalmas, mert a téli nap a havat felolvasztja s a káposzta és kel fejei annál könnyebben megfagyhatnak.

A fejeiket félig vagy kétharmadig földbe helyezzzük. E czélra árkokat ásunk s a fejeiket ugy rakjuk egymás mellé, hogy egymást érintik ugyan de nem nyomják. Ilyen sort többet is rakunk egymás mellé. Czél szerű, ha a sorokat vékonyan falevéllal betakarjuk. A kel különben könnyebben teletel, mint a káposzta. A teletelés második egyszerű módja a következő:

Bizonyos számú káposztafejeiket ugy rakunk egymás mellé négyzetben a földre, hogy torzsáik felfelé álljanak, ezekre a fejekre egy másik sor fejet rakunk, erre harmadikat, negyediket s ugy tovább mindaddig míg csak lehet. Az egész gulához hasonlít. Ezt a gulát szalmával s ezután földdel is betakarjuk, a melyet, hogy jobban tartson, oda verdesünk. Pinczében száraz homokba rakjuk a káposzta és kel fejeiket, minden fejen csak fél torzsát hagyunk meg. Felagatni is lehet, mint említettük, a káposztát, de ekkor az egész torzsát rajta kell hagyni. Három-négy fejet kötünk egy csomóba s a fejekkel felfelé aggatjuk fel. A kemény fejek hosszabb ideig kitartanak mint a lazák.

—s.
* **Egyszerű gyümölcseltartási mód.** A kinek teleteli helyisége nincs és mégis szeretne magának nagyobb mennyiségű gyümölcsöt a téli időre eltenni annak a következő egyszerű módot ajánljuk:

Egy üres hordó egyik fenekét kivéve, annak ajára jól kiszáritott homokot teszünk mintegy két ujjnyi vastagon, melyre az előre papirosba göngyölt gyümölcsöket ugy helyezzzük el, hogy mindegyik szabadon álljon, ha az első sorral készen vagyunk, kitöltjük a hézagokat homokkal és reá rakjuk a másodikat, harmadikat stb. Midőn a hordó megtelt, ujra egy vastagabb réteg homok jön reá, mire befedjük a teletelt és olyan helyre állítjuk, hol 2—3 foknyi hideget is minden ártalom nélkül kiáll. Meg kell még jegyeznünk, hogy a hordó helyett egy erősebb fajta láda is használható, mely ép ugy megfelel a czélra, mint a hordó.

* **A burgonya megóvása a rothadástól.** Sokan azt tapasztalták, hogy olyan burgonya, melyet a burgonyabetegség fellépésekor szedtek, de azt a kamrába raktak s ott szalmával, zsakkokkal vagy más efféle takaróval betakartak, legnagyobb részét egészségesek maradtak, sőt hogy a megtámadt burgonya rothadt részei is megszáradnak s a további rothadás megszűnt. Ily módon beteg burgonyákat is el lehetett tartani tavaszig, a mikor az állatok minden baj nélkül megehetik, sőt ültetésre is használtak már ilyen burgonyát, ha szemei még egészségesek voltak s a rothadt részeket kivágták. E tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a burgonya rothadásának legjobb és legbiztosabb ellenszere az, ha a levegőt elzárjuk tőle.

A trágyázáson kívül mivel gyakorolhatunk beföldelést növényeink tenyésztésére.

A ki azt akarja, hogy a kultúr növények melyeket bizonyos czélból vet vagy ültet, jól tenyészzenek, annak a trágyázáson mint főfeltételen kívül jó, kifogástalan vetőmagról s arról kell gondoskodnia, hogy a kifogástalan mag neki megfelelő jó földbe jusson.

Azt minden gazda tudja, hogy a szántóföldeket meg kell szántani, de hogy hogyan szántsa meg, azt nem mindeki tudja s erre nézve a legeltérőbb véleményeket hallhatjuk. Azt is tudja mindenki, hogy a nehéz talajt nem ugy kell megművelni, mint a könnyűt, homokost, be már azt megint nem mindenki tudja, vagy inkább nem akarja tudni, hogy ugyanegy talajt sem mívelhetünk mag mindig ugyanabban az időben, ugyanazokkal az eszközökkel ugyanazon a módon.

Mikor könnyű talajt mívelünk akkor főképp arra kell törekednünk, hogy a benne levő televényt (humusz) megtartsuk neki, sőt alkalmas módon lehetőleg még szapítsuk is. Ha a talajt többször megszántjuk, a levegő jobban átjárhatja, ennek következtében a televény annál jobban felbomlik s a porhanyos laza talaj sehol sem akadályozza a gyökerek tejojeszkedését. Ezt a kedvező állapotot arra használhatjuk fel a gazda, hogy a rozs learatása s az új vetés közt levő időben más hamar fejlődő növényt természet az ilyen földben. Sőt mi tödd szükséges is, hogy az olyan könnyű talajokba, melyekben termelt, learatása után valamely mellékveteményt termeszünk, mert legkevésbé sem válik a könnyű rozs-talajunk hasznára, ha az új vetés ily parlagon hever. A mellékvetemény ugyanis a kész nitrogén-tápanyagot, mely különben kárba veszne felveszi a talajt nedvesen tartja, beárnyékolja s a gyomokat elnyomja, kiirtja. Ha köztes veteményül olyan növényt választottunk, a mely nitrogén tápanyagát a légkörből veszi, például a szeradale, csillag

fürt, főképp pedig a hűvelések, akkor a talaj nitrogén-jét még jelentékenyen szaporítják is.

A kérdés most az, hogy mikor szántunk alá ezt a köztes veteményt? Többnyire ősszel szokták alászántani, a mikor ez a köztes vetemény néha oly buja, hogy le kell kaszálni, hogy az eke működhessék s a föld alá temethessük, mely czélból a barázdákba hánjuk. Ujabbban azt ajánlják, hogy a köztes veteményt, melyet zöld trágyának szántunk, inkább tavasszal szántunk alá, minek az az előnye van, hogy a növényzet télen takaróul szolgál a talajnak, mely alatt porhanyos marad s maga a buja növényzet pedig a tél fagyától összeesik úgy hogy aztán tavasszal sokkal könnyebben alá szánthatjuk. A nitrogén-gyűjtő növényeket pedig azért is jobb csak tavasszal alászántani, mert akkor jóval több nitrogén jut velök a földbe, mintha ősszel szántottak volna alá, a mikor talán még növekedtek és több nitrogént gyűjtöttek volna. A hol ilyen zöldtrágyázásról nem gondoskodtak ott természetesen, hogy a tavasziak alá a földet ősszel kell felszántani azért is, hogy a hóvíz a barázdákban összegyűljön és a talajt kejlőben átáztassa.

Ha a rozsot takarmány előzi meg, akkor a földet felületesen és gondosan hántoljuk meg. Ha attól lehet tartani, hogy eltarazkosodik, akkor az istállótrágyát nem szabad már most ráhordani és kiteríteni, mert a tarack a barázdák alatt csak annál jobban terjeszkednek.

Ilyen földeket a legtöbb esetben kétszer kell felszántani, főképp azokat a földeket, a melyeken 3-4 évig here termelt.

Igen sok függ az időjárástól is, a mely sokszor a legjobb tervet is megváltoztatja, különösen a nehéz talajt illetőleg.

Késő ősszel nem sokat határoz ugyan, mert a fagy a legkeményebb rögöket is megporhanyítja, de tavasszal és nyáron semmi esetre sem tanácsos a nekéz talajt alkalmatlan időben megmivelni, mert az ekkor elkövetett hibát rendszeren az egész év alatt sem javíthatjuk ki. Nyáron a nehéz talajban soha se hagyjuk a nagy barázdákat sokáig, hanem az ekét kövesse a henger, legjobb ha egy intézzük a dolgott, hogy ott, a hol délelőtt szántottunk, ott délután a henger működjék, hogy nagy rögök ne képződjenek.

A barázdák mélysége általában minden talajra fontos. Minél mélyebben szántunk, minél mélyebb a termő réteg annál mélyebben gyökereznek a növények annál hosszabb ideig bírhatják el a szárazságot, s annál jobban fejlődnek. Ennek a körülménynek a könnyű talajokat illetőleg nagy fontosságot tulajdoníthatunk.

Belgiumban például már régi idők óta szabálynak tartják azt, hogy a könnyű talajt minél mélyebben kell szántani, vagyis hogy annál mélyebben kell szántani, minél könnyebb a talaj. Ama talajoknál, melyeknek víz-átmeresztő altalajuk van, a mély művelés azért is szükséges, hogy a termő réteg vízenyősségét megakadályozza, vagyis a felülről jövő viznek utat nyisson minél mélyebbre le, hogy a termő rétegben össze ne gyűljön. A nehezen átmeresztő talaj többnyire agyagos. Minthogy az ilyen földeket gyakran meg kell szántani, mielőtt az altalaj kellően felszikkadt volna, az ekétronó állatok lábakkal mintegy meggyurják, minek következtében a vizet még kevésbé ereszi át. Ha a réteget mélyebben felszántjuk, természetesen, hogy akkor ugyanannyi esővíz nem nedvesíti meg a felsőbb réteget annyira, mintha a felszínen kell maradnia, a mélyebb rétegtől föld tehát több esőt is elvisel a nélkül, hogy a benne tenyésző növényzetnek ártana. A mélyebb művelésnek egyik fontos előnye továbbá még az hogy a levegő a termőréteget jobban átjárhatja, minek következtében a talaj alkotó részei jobban szétmálnak s ily módon az az egész talaj sokkal alkalmasabbá válik a vetőmag befogadására. Azt is tapasztalták, hogy mély műveléssel a gabonák megdőlését is meg lehet akadályozni. Tudjuk, hogy a gabona rendszeren a nagyon bőven megtrágyázott s felületesen megművelt földeken szokott megdőlni.

Szükségének tartjuk megjegyezni, hogy fokozatos megművelés sokkal czélszerűbb mintha a talajt egyszerre mélyen megszántjuk. Sokszor már annak is jó eredménye van, ha az altalajt kissé megbolygatják. Legezészerűbb, ha földjeinket fokozatosan ősszel mélyítjük akkor, midőn istálói vagy zöld trágyát mély szántással a földbe temetjük. Magától értetlik, hogy ha termőréteget megmélyítjük, akkor több trágyát is kell alkalmazni; meg, jegyzendő azonban, hogy határozottan jobb, ha sekély barázdát jól, mintha mély barázdát rosszul megtrágyázunk. A trágyázást illetőleg tudjuk, hogy nem minden trágya alkalmas bármely növény fejlődésének előmozdítására; különösen az újabb növényfajtáknak vannak különféle igényeik a trágyát illetőleg. A hol a földművelést még mindig azon a módon folytatják, a melyen az ősapák gyakorolták, ott újabb növényfajtákat tenyészteni nem lehet; de a hol jobban trágyáznak, ott nem lehet, ha-

nem kell is újabb fajtákat és változatokat vetni és tenyészteni; olyanokat, melyek a nagyobb művelési költségeket nagyobb és jobb eredménnyel jutalmazták. Ilyen fajta már igen sok van minden gabona félelől s a földolog az, hogy éghajlati és talajviszonyaiknak megfelelőt válasszunk magunknak. A legalkalmasabb vetőmagot egyszerre eltalálni nem mindig lehet, azért szükséges, hogy előbb kevesebb maggal kis területen tegyünk kísérleteket s a mely legjobbnak bizonyul, azt tartjuk meg. Ha a legalkalmasabb fajtát sikerült megválasztani s földjeinket jól és mélyen műveljük, akkor olyan földek is kielégítő termést fognak adni, a melyeket különben művelésre érdemeseznek sem tartottunk. S. H.

Meteorologiai adatok, okt. 12-25 Nagyenyed.

Idő	Légnyomás közep. m. m.	Hőmérsék C°			Relatív ned.esség közep. %	Csapadék Összege m. m.	Megjegyzés
		közep.	max. a	min. a			
okt. 12	62.5	15.3	24	8.5	78	—	derős esendes
13	59.5	14.8	24	8.8	65	—	derült "
14	57.2	14	21	6.5	69	—	derős "
15	54.5	12.4	17.2	9.5	90	0.7	borult "
16	56.5	8.5	11	6.5	95	2.0	" "
17	59.7	8	11	5.9	90	0.4	" "
18	59.4	9.2	15	2.5	88	—	derős "
Egész hétről	58.5	11.6	17.6	6.9	81	27.4	" "
Előbbi hétközti különbség	-3.7	-2.8	-4.3	-0.5	-2	+25.8	borusabb
okt. 19	56.8	11.1	16	7.5	88	0.4	boros esendes
20	58	11.6	17.8	6.5	80	0.1	" "
21	56	13.8	20.5	6	81	—	" "
22	55.1	14.6	23	7.3	78	—	derős "
24	57	10.8	16	7	82	0.1	" szeles
23	62.8	10.4	17.2	5.5	72	—	" viharos
25	64.2	10.5	18.5	0.8	79	1	" szeles
Egész hétről	58.6	11.8	18.4	5.8	80	5.3	" "
Előbbi hétközti különbség	+0.1	+0.2	+0.8	-1.1	-1	-22.1	derültebb

A jövőben valószínű időjárás: hideg felderülés, aztán újra esős.

Készít dr. F. D.

Felelős szerkesztőség:

DR. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Megjelent új könyvek K A P H A T Ó K WOKÁL JÁNOS

könyvkereskedésében
N.-ENYEDEN.

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve. A fennálló törvényekből és rendeletekből rendszeresen összeállította Grünvald Béla, ára a négy kötetnek 12 frt.

Törvényszéki orvosszakértői eljárás, írta dr. Földváry Elek, ára 2 forint 60 krajczár.

A kórodai diagnostika zsebkönyve, írták dr. Seifert Ottó és dr. Müller Frigyes, fordította id. dr. Purjesz Zsigmond, 60 ábrával, ára 1 frt 40 kr.

Utmutató a szemészetben. írta dr. Csapodi István — 40 ábrával — ára 1 forint 60 kr.

Az egészséges baba ifjú anyák számára, írta dr. Faragó Gyula, ára 80 kr.

A beteg baba gondos anyák számára, írta dr. Faragó Gyula, ára 80 kr.

Mikszáth Kálmán pipacsok a buzában, tizenhatsz elbeszélés, ára 2 frt.

A ló és annak tenyésztése, kézikönyv, lótenyésztők, lókedvelők, állatorvosok és mezőgazdák számára. Írták Kovácsy Béla és Monostory Károly 531 ábrával és Magyarország lótenyésztési térképével ára 7 frt.

Oktatás a kard-vívásban, írta Sebetii Raimund 30 ábrával, második javított és bővített kiadás, ára 1 frt 50 kr.

A cigánybáró, regény, írta Jókai Mór, ára 1 frt.

Mátyás király életrajza, írta dr. Török István, ára 10 kr.

Bűn és bűnhődés, vagy a büntető törvény példákban, írta K. Nagy Sándor, ára 60 kr.

Palágyi Lajos küzdelmes évek, költemények ára 1 frt 20 kr.

A szerelem pillangói, írta Márkus József a szerző arcképével, ára 1 frt.

Nyár, újabb költemények 1886-1889, írta Rudnyánszky Gyula, ára 2 frt.

Tövisék. Termelte és letépdeste: Herman Lipót, ára 1 frt.

Móka-naptár az üstökös évkönyve 1890-re, szerkesztette ifjabb Kakas Márton, temérdek képpel, százannyi élcezzel, ára 50 krajczár.

Legújabb levelező szerelmesek számára, levelek a szerelmi élet minden körülményeire, írta Szerelmy Aladár. Harmadik kiadás, ára 50 kr.

A kis magyar, mint köszöntő, új és teljes gyűjteménye, magyar köszöntések- és leveleknek versekben és folyó beszédekben újév-, születés- és névnapokra atya, anya, nagy szülők, nagybátya, nagynéne, keresztszülők, gyámok és jöltevőkhoz, valamint iskolai beszédekkel, tanítók és növendékek számára, összeállította, Bácsi József, ára 80 kr.

A kereskedelmi levelezés kézikönyve, írta Jónás János, ára 7 frt.

Az erjedés chemiájának kézikönyve szesz- és sörgyárosok, gazdák, bortermelők és chemikusok számára, írta dr. Szilágyi Gyula, a szöveg közé nyomott ábrákkal, ára 2 frt.

Pázmány válogatott egyházi beszédei, bevezetéssel és szótárral, szerkesztette Bellaagh Aladár, ára 60 kr.